

Legislativní zabezpečení asistenta pedagoga

Legislativní zabezpečení asistenta pedagoga v resortu MŠMT

Uplatňované principy integrace a inkluze při vzdělávání, vzdělávání dětí/žáků/studentů se stále těžšími formami zdravotního postižení včetně povinnosti vzdělávat po dobu povinné školní docházky všechny děti populace, vyžadují vytvoření řady podmínek, z nichž jednou z nejdůležitějších je odborné personální zajištění veškerých vzdělávacích aktivit. Systém pouze jednoho pedagogického pracovníka ve třídě přestal vyhovovat nastolenému trendu „školy pro všechny“. Na základě potřeby personálního posílení výuky byla i v ČR v uplynulých letech zajištěna mnohá konkrétní opatření.

Od 1. 1. 2005 vešel v platnost systém nové školské legislativy, prezentovaný celým souborem předpisů. Jednalo se především o nový školský zákon včetně prováděcích vyhlášek a nový zákon o pedagogických pracovnících včetně doprovodných prováděcích vyhlášek. Do uvedených předpisů byla cíleně zakomponována funkce nového pedagogického pracovníka **asistenta pedagoga**. Podařilo se navrhnout, projednat a postupně prosadit následující:

V zákoně č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících: § 2 odst. 2

„Přímou pedagogickou činnost vykonává:

- učitel,
- vychovatel,
- speciální pedagog,
- psycholog,
- pedagog volného času,
- **asistent pedagoga**,
- trenér,
- vedoucí pedagogický pracovník.“

V požadavcích na odbornou kvalifikaci asistenta pedagoga rozlišuje zákon o pedagogických pracovních (č. 563/2004 Sb. v aktuálně platném znění) dvě roviny asistentské profese. V **prvním případě** jde o **asistenty, kteří vykonávají přímou pedagogickou činnost ve třídách, ve kterých jsou vzdělávání žáci se speciálními vzdělávacími potřebami** – takový asistent musí mít **minimálně střední školu s maturitou a nějaké pedagogické vzdělání** (získané buď absolvováním oboru s pedagogickým zaměřením anebo v příslušném kvalifikačním kurzu). Konkrétně požadavky na tyto asistenty specifikuje zákon následujícím způsobem:

„§ 20 Asistent pedagoga

(1) Asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě, ve které se vzdělávají děti nebo žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, nebo ve škole zajišťující vzdělávání dětí a žáků formou individuální integrace, získává odbornou kvalifikaci

a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,
b) vysokoškolským vzděláním získaným studiem jiného akreditovaného studijního programu než podle písmene a)
a

1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,

2. studiem pedagogiky, nebo

3. absolvováním vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného vysokou školou nebo zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (dále jen „studium pro asistenty pedagoga“),

c) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením,

d) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle písmene c) a

1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,

2. studiem pedagogiky, nebo

3. studiem pro asistenty pedagoga,
- e) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením, nebo
- f) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením jiného vzdělávacího programu středního vzdělávání než podle písmene e) a
1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,
 2. studiem pedagogiky, nebo
 3. studiem pro asistenty pedagoga.“

Ve **druhém případě** se jedná o asistenty, kteří vykonávají **pouze pomocné výchovné práce – zde může jako asistent pedagoga pracovat i člověk bez středoškolského vzdělání s maturitou**, podmínkou ovšem je, že má alespoň **ukončené základní vzdělání** a doplnil si **kvalifikaci v kurzu studia pro asistenty pedagoga**. Přesné požadavky na kvalifikaci těchto asistentů zákon specifikuje takto:

„(2) *Asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost spočívající v pomocných výchovných pracích ve škole, ve školském zařízení pro zájmové vzdělávání, ve školském výchovném a ubytovacím zařízení, ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči, získává odbornou kvalifikaci*

- a) *vzděláním podle odstavce 1,*
- b) *středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a studiem pedagogiky,*
- c) *středním vzděláním získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu asistentů pedagoga,*
- d) *středním vzděláním získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a*
 1. *studiem pedagogiky, nebo*
 2. *studiem pro asistenty pedagoga, nebo*
- e) *základním vzděláním a studiem pro asistenty pedagoga.“*

V zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále také „školský zákon“), zněl původní § 16 odst. 9 následovně:

„Ředitel mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, střední školy a vyšší odborné školy může se souhlasem KÚ ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami, zřídit funkci **asistenta pedagoga**. V případě dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení.“

V roce 2015 MŠMT připravilo, postupně projednalo a schválilo **novelu školského zákona č. 561/2004 Sb.**, která nabyla účinnosti dnem vyhlášení ve Sbírce zákonů, ročník 2015, částka 37, dne 19. 4. 2015, zákon č. 82/2015 Sb. Zásadním způsobem mění organizaci vzdělávání dětí/žáků/studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.

V konkrétní podobě se jedná o změnu § 16 zákona č. 82/2015 Sb. – Podpora vzdělávání dětí/žáků/studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Tito děti/žáci/studenti mají právo na **bezplatné poskytování podpůrných opatření** školou. Zásadní změnou oproti právní úpravě platné do 31. 8. 2016 je rozšíření subjektů, ve kterých má dítě/žák/student (**dále jen žák**) právo na čerpání podpůrného opatření spočívajícího ve službě asistenta pedagoga, také **na školská zařízení**, jedná se zejména o školní družiny. **Veškeré informace, které jsou uvedeny v této i dalších kapitolách v souvislosti se školou, se tedy týkají i školských zařízení.**

Podpůrná opatření taxativně vyjmenovává § 16 odst. 2, odst. 3 potom uvádí jejich gradaci od 1. do 5. stupně. Jedno z významných podpůrných opatření představuje činnost **asistenta pedagoga**:

§ 16 odst. 2 písm. g):

„*Využití **asistenta pedagoga**“*

Problematiky asistentů pedagoga, konkrétně podmínek jejich ekonomického zajištění, se týká též § 16 odst. 11:

„Navýšení finančních prostředků poskytovaných na činnost školy ze státního rozpočtu podle § 161 až 163 z důvodu využití asistenta pedagoga je možné, pouze pokud dalo k využití asistenta pedagoga v daném případě souhlas ministerstvo v případě škol zřizovaných ministerstvem nebo registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, nebo krajský úřad v případě ostatních škol.“

V souvislosti se změnou § 16 školského zákona došlo k 1. 9. 2016 k nahrazení vyhlášky MŠMT č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných vyhláškou č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných (dále jen vyhláška č. 27/2016 Sb.).

Nová vyhláška rozlišuje služby asistenta pedagoga jako podpůrné opatření podle § 16 odst. 2 školského zákona. Zároveň ještě zavádí možnost zřídit funkci asistenta pedagoga ve třídě, kde je více žáků s potřebou podpůrných opatření 2. až 5. stupně než je doporučený maximální počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (5). Činnost asistenta pedagoga upravuje § 5, podmínky využití asistenta pedagoga ve třídě se zvýšenou pedagogickou zátěží stanovuje § 18 vyhlášky č. 27/2016 Sb. Obsah činnosti asistenta pedagoga se oproti předchozí právní úpravě zásadně nemění, nově je však **kladen důraz na podporu poskytovanou učiteli při vzdělávání dítěte nebo žáka se speciálními vzdělávacími potřebami**. V aktuální právní úpravě je též výslovně uvedeno, **že se asistent pedagoga může věnovat také ostatním žákům ve třídě podle pokynů učitele**. Podpora spočívající v poskytování podpory při sebeobsluze a pohybu již není omezena výhradně na žáky s těžkým zdravotním postižením. Nově jsou také upřesněny počty žáků v jedné třídě, kterým souběžně může poskytovat podporu jeden asistent pedagoga.

Vyhláška č. 27/2016 Sb. také zvyšuje počet pedagogických pracovníků, kteří mohou ve třídě, oddělení nebo skupině souběžně vykonávat pedagogickou činnost, **na 4 pracov-**

níky. Toto opatření je uvedeno v § 17. V jedné třídě tedy mohou působit až 3 asistenti pedagoga.

„§ 5 Asistent pedagoga

(1) Asistent pedagoga poskytuje podporu jinému pedagogickému pracovníkovi při vzdělávání žáka či žáků ve speciálních vzdělávacích potřebami v rozsahu podpůrného opatření nebo podle § 18 odst. 1. Asistent pedagoga pomáhá jinému pedagogickému pracovníkovi při organizaci a realizaci vzdělávání, podporuje samostatnost a aktivní zapojení žáka do všech činností uskutečňovaných ve škole v rámci vzdělávání, včetně poskytování školských služeb.

(2) Asistent pedagoga pracuje podle potřeby se žákem nebo s ostatními žáky třídy, oddělení nebo studijní skupiny podle pokynů jiného pedagogického pracovníka a ve spolupráci s ním.“

Původně jednotný popis hlavních činností asistenta pedagoga byl po novelizaci (vyhláškou č. 416/2017 Sb.) platné od 1. ledna 2018 rozdělen na dvě roviny asistentské činnosti. V **první rovině** jde o asistenty, kteří **mají ukončené středoškolské vzdělání s maturitou** – činnost těchto asistentů vyhláška popisuje následovně:

„(3) Asistent pedagoga, k jehož činnosti jsou stanoveny předpoklady v § 20 odst. 1 zákona o pedagogických pracovnících, zajišťuje zejména

- a) přímou pedagogickou činnost při vzdělávání a výchově podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřenou na individuální podporu žáků a práce související s touto přímou pedagogickou činností,**
- b) podporu žáka v dosahování vzdělávacích cílů při výuce a při přípravě na výuku, žák je přitom veden k nejvyšší možné míře samostatnosti,**
- c) výchovné práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků a další činnosti spojené s nácvikem sociálních kompetencí.“**

V **druhé rovině** asistentské činnosti mohou působit i **asistenti bez maturitního vzdělání** – hlavní pracovní úkoly jsou zde definovány takto:

„(4) Asistent pedagoga, k jehož činnosti jsou stanoveny předpoklady v § 20 odst. 2 zákona o pedagogických pracovnících, zajišťuje zejména

- a) pomocné výchovné práce zaměřené na podporu pedagoga zvláště při práci se skupinou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,*
- b) pomocné organizační činnosti při vzdělávání skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,*
- c) pomoc při adaptaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na školní prostředí,*
- d) pomoc při komunikaci se žáky, zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází,*
- e) nezbytnou pomoc žákům při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání nebo školské služby,*
- f) pomocné výchovné práce spojené s nácvikem sociálních kompetencí žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.“*

Zároveň text vyhlášky umožňuje, aby asistent, jehož práce je definována podle odstavce 3 (tedy asistent s maturitou), vykonával i činnosti uvedené v odstavci 4 (tedy například pomoc žákům se sebeobsluhou):

„(5) Jednomu žákovi nelze doporučit současně více než jedno podpůrné opatření spočívající ve využití asistenta pedagoga. Asistent pedagoga uvedený v odstavci 3 může za tím účelem zajišťovat i činnosti uvedené v odstavci 4.

(6) Není-li dále stanoveno jinak, může asistent pedagoga poskytovat podporu při vzdělávání žákovi nebo více žákům současně, nejvýše však 4 žákům ve třídě, oddělení nebo studijní skupině, a to s ohledem na povahu speciálních vzdělávacích potřeb těchto žáků; v případě